

- 1 Горський В. Святі Київської Русі. – К.: Абрис, 1994. – С. 156.
- 2 Там само. – С. 140-156.
- 3 Христианство. Энциклопедический словарь. – М.: Академия, 1995. – С. 527.
- 4 Трух А. Життя Святих. Духовні читання для українського народу на кожний день Божого року. Ч. I-IV / Репринт. Перевид. – Львів: Свічадо, 1998. – С. 44.
- 5 Там само. – С. 9.
- 6 Лаба В. Патрологія. – Львів: Свічадо, 1998. – С. 168.
- 7 Врош В. Слово Боже (відповіді Біблії на закиди сектантів). – Львів: Свічадо, 1997. – С. 44.
- 8 Обер Ж.-М. Моральне богослов'я. – Львів: Свічадо, 1997. – С. 176.
- 9 Гордиенко Н. Новые православные святые. – К.: Слово, 1991. – С. 12.
- 10 Гордиенко М. Православні святі, хто вони? – К.: Радянський письменник, 1983. – С. 15.
- 11 Горський В. Святі Київської Русі. – С. 8.
- 12 Докторов В. Небесные покровители христиан. – Минск: Педагогика, 1989. – С. 12-13.

SUMMARY

Violetta Lappo

PHILOSOPHICAL JUDGEMENT “LIVES OF SAINTS” A VALUABLE BASIS IN FORMATION OF THE PERSON

In a paper it is written about history of formation of a cult of Saints in christianity. As the author offers philosophical understanding Lives of Saints. In clause it is told, that Life of Saints and Lives of Saints it is the best example of a difference between real and ideal. The author proves, that Lives of Saints are necessary for formation of values of the person.

Key words: canonization, cult, idealization, Lives of Saints, realization, sanctity, valuable basis, worship.

Олександр Дем'янюк,

кандидат історичних наук, доцент, проректор з навчальної роботи
Луцького інституту розвитку людини Університету “Україна”

ТАЇНСТВО МИРОПОМАЗАННЯ У ХРИСТІЯНСЬКІЙ РЕЛІГІЙНІЙ ТРАДИЦІЇ

Досліджується зародження, становлення та розвиток таїнства миропомазаня у християнстві. Аналізуються основні його складові та особливості. Охоплено увагою головні засади здійснення таїнства миропомазаня сучасною християнською Церквою.

Ключові слова: християнство, таїнство, миропомазаня, хрещення, Православна церква, Католицька церква.

Зростання інтересу громадян України до релігії та, зокрема, Церкви є одним із показників духовного відродження українців. Не може не викликати схвалення підвищення рівня духовної культури населення держави. Адже духовно багата особистість значно більше може принести користі своїй країні, ніж людина, для якої духовність, релігійність та культура є мало зрозумілими поняттями.

Інтерес до релігійних засад християнства спричинив появу нових досліджень, пов'язаних з історією Церкви, а також передрук праць видатних теологів минулого. Вивчення різних аспектів становлення і розвитку релігії та богослов'я світськими науковцями й ученими сприяє об'єктивному висвітленню не тільки історії православ'я, але й історичних підвалів єднання всіх християн.

Проте не всі сторони християнства, православних та католицьких традицій з'ясовані та широко висвітлені в науковій і публіцистичній літературі. Немає узагальнювальних праць з цілої низки релігієзнавчих проблем. Зокрема, проблемно таїнства миропомазання цікавилися лише фрагментарно, в розрізі загальної проблематики дослідження, Д. Фокін, М. Кавасила, О. Ведмеденко, М. Кін. Певна інформація з означеної теми наявна в Інтернеті. Однак вона потребує критичного аналізу та не може претендувати на комплексність дослідження.

Тому метою цієї статті є не тільки аналіз теперішньої процедури здійснення таїнства миропомазання у Православній та Католицькій церкві, але й історична ретроспектива становлення цього таїнства.

Миропомазання – одне із таїнств християнської Церкви як східного, так і західного обрядів. За часом здійснення воно йде другим, відразу після проведення таїнства хрещення. За церковними канонами миропомазання тісно пов'язане з хрещенням і належить до найбільш ранніх християнських обрядів.

Миропомазанням називається християнське таїнство прийняття дарів Святого Духа (мудрості, розуму, віри, мужності, побожності) засобом здійснення священником обряду творення знаку хреста на чолі, очах, вустах, вухах, грудях, руках, ногах та помазання охрещеного миром. Миропомазання відбувається відразу після хрещення, бо не можна охреститися і не отримати в той самий час дару Святого Духа. У "Діяннях святих апостолів" зазначено: "А Петро до них каже: "Покайтеся, і нехай же охреститься кожен із вас у ім'я Ісуса Христа на відпущення ваших гріхів, і дар Духа Святого ви приймете!" (Діян. 2:38).

Для новохрещеного християнина миропомазання стає ознакою його долучення до дарів Святого Духа, які укріплюють його в духовному християнському світі. За своєю суттю це таїнство відмінне від таїнства хрещення і водночас є його продовженням, другим етапом у духовному житті людини, яка щойно стала християнином¹.

Таїнство миропомазання у житті людини відбувається лише один раз, воно не повторюється, як і хрещення. Миропомазання символізує особисту П'ятидесятницю – таким чином новохрещеному передається Дух Святий².

З миропомазанням вірянинові передаються духовні сили, необхідні для повноцінного християнського життя. У першому посланні св. апостола Івана зазначено: "А ви маєте помазання від Святого, і знаєте все" (1 Ів. 2:20). Отримання таїнства миропомазання засвідчує надання християнинові можливості духовно-

го зростання. Церковна догматика наголошує, що при отриманні дарів Святого Духа, сам Святий Дух сходить на людину і починає її поступово змінювати.

Так, літописець, описуючи життя київського князя Володимира, намагався змалювати його жорстоким, розпутним та обмеженим до прийняття ним християнства. Після хрещення князь ніби переродився – відчувши на собі Божу благодать, поступово перетворюється в одного з найкращих та найдівіших правителів Київської Русі³.

В історії розповсюдження віри Христової таїнство миропомазання з'явилося в апостольські часи. В день П'ятидесятниці святі апостоли, відчувши на собі сходження Святого Духа та повіривши в його силу, почали своєю молитвою і покладанням рук зводити Святий Дух на тих людей, які повірили в Христа, а інколи й на ще не хрещених.

У пізнішому таїнстві миропомазання віруючим подавався той же дар, що й апостолам у день П'ятидесятниці – дар Святого Духа. Саме та благодать, яку отримує людина при миропомазанні, повинна стати її духовним стрижнем, а сам дар Святого Духа повинен бути активно засвоєний. У посланні св. апостола Павла сказано: “А плід духа: любов, радість, мир, довготерпіння, добрість, милосердя, віра, лагідність, здержливість” (Гал. 5:22-23), “Коли духом живемо, то й духом ходімо!” (Гал. 5:25).

У Новому Заповіті зберігся опис передачі дарів Святого Духа апостолами Петром та Іваном самарянам: “А вони, як прийшли помолилися за них, щоб Духа Святого вони прийняли, бо ще ні на одного з них він не сходив, а були вони тільки охрищені в ім'я Господа Ісуса. Тоді на них руки поклали, і прийняли вони Духа Святого” (Діян. 8:15-17).

Згодом, із збільшенням числа осіб, які хрестилися, зовнішня форма вияву таїнства миропомазання – покладання рук – змінилася на помазання миром окремих частин тіла новохрещеного. Безпосередня участь апостолів у звершенні таїнства миропомазання була замінена виконанням відповідної процедури єпископами та пресвітерами.

Аналіз історичного розвитку процедури здійснення таїнства миропомазання дозволяє стверджувати, що в роки становлення християнської Церкви це таїнство звершувалося одночасно з таїнством хрещення. З кінця III – початку IV ст. чин миропомазання набуває процедури і тих елементів, які використовуються й до сьогодні. Було встановлено правило помазання святим миром (з вимовлянням слів “Печать дару Духа Святого. Амінь”), поєднане з молитвою і хресним знаменням, яке називалося печаттю (з грец. – сфрагис)⁴.

Саме у IV ст. Лаодикійський собор закріпив процедуру здійснення миропомазання миром відразу після хрещення. Помазання виконувалося хрестопадібно, про що свідчать праці Діонісія Ареопагіта та блаженнішого Августина⁵.

Сьогоднішній чин звершення таїнства миропомазання має деякі відмінності в грецькому та римському обрядах. У Церквах східного обряду воно здійснюється священником через помазання новопросвічених миром, яке освятив єпископ. Православний требник приписує священникові відразу по закінченню хрещення вділяти охрещеному таїнство миропомазання. Творячи знак хреста на чолі та інших важливих зовнішніх органах людини, священник помазує її святим миром та проказує при кожному помазуванні слова: “Печать дару Духа Святого”.

Помазання миром, або накладення печаті Святого Духа, має важливе значення для усвідомлення значущості таїнства миропомазання. Апостол Павло говорить: “А Той, хто нас з вами в Христі утверджує і Хто нас помазав, то Бог, який і поклав на нас свою печать, і в наші серця дав завдаток Духа” (2 Кор. 1:21-22).

У Церквах західного обряду склалася дещо відмінна процедура здійснення таїнства миропомазання. У добу середньовіччя зміни, яких зазнали церковні ритуали, зафіксували виключне право єпископа освячувати миро та звершувати весь чин миропомазання (конфірмації).

Це, своєю чергою, привело до створення нової доктрини конфірмації в Католицькій церкві. При хрещенні дитини відбувалося подвійне помазання святим миром. Перше здійснював священник над новохрещеним під час виходу його з купелі, друге – єпископ (на чолі кожного новохрещеного). Перше помазання святим елеєм, проведене священником, пов’язувалося з обрядом хрещення й означало участь хрещеного у священничій, пророчій і царській місії Христа.

Після II Ватиканського собору в 1965 р. папа римський Павло VI спростив процедуру звершення таїнства миропомазання, внісши в цей обряд формулу православного чину миропомазання. З II половини 60-х рр. XX ст. у римокатолицьких храмах таїнство конфірмації вділяється через помазання чола миром з покладенням руки та через слова: “Прийми печать дару Духа Святого”.

Певна процедура склалася в сучасній Церкві і щодо приготування мира. Святим миром прийнято називати приготовлену особливим способом і освячену суміш із пахучих речовин та елею⁶. Мир у стародавній Церкві готували за зразком тієї запашної олії, якою у старозавітну епоху помазувалися царі та пророки, а також священники для Єрусалимського храму. Сьогодні у процесі варіння цієї ароматної суміші використовується 64 складники, у т. ч. елей, бальзам, смоли, ароматичні речовини, трави.

Священник будь-якої Православної та Католицької церкви не може здійснювати чин миротворення, хоча й звершує таїнство миропомазання. Право на приготування мира має лише предстоятель Автокефальної Православної церкви (патріарх, митрополит) та єпископи Католицької церкви.

Традиція приготування мира представниками вищої ієрархії християнської Церкви сягає періоду раннього християнства. Вони успадкували це право від апостолів, які миропомазували перших християн. З того часу миротворіння є винятковою єпископською священнодією.

Спочатку освячення мира не пов’язувалося з якимось особливим днем та певним єпископом. Однак уже з XII ст. у Церквах східного обряду стало традицією, що миро освячувалося Вселенським патріархом на знак визнання його авторитету та роздавалося іншим помісним Церквам. Сьогодні окремі помісні Церкви продовжують брати миро у константинопольського патріарха, інші першоїєрархи автокефальних церков варять миро самостійно.

Згодом було визначено й день, коли має здійснюватися приготування та освячення мира. Цим днем став Великий Четвер, день Страсної седмиці. Після варіння миро освячується архієреєм за літургичним чином.

Антиохійська літургія виражає епіклезу освячення святого мира патріархом: “Отче, зішли Твого Духа Святого на нас і на цю олію, що є перед нами,

й освятити її, щоб вона стала для всіх, що будуть нею помазані і позначені, миром священним, миром священичим, миром царським, помазанням радості, одягом світла, плащем спасіння, духовним даром, освяченням душі і тіла, вічним щастям, незгладимою печаттю, щитом віри і міцним шоломом проти усіх діянь противника”⁷.

Рішення Другого, Шостого та Сьомого Вселенських соборів регламентують процедури здійснення таїнств, у т. ч. й чину миропомазання задля переходу осіб інших віросповідань до Православної церкви. Тому сьогодні у православному світі поширена практика звершення чину миропомазання як над протестантами, так і над католиками. У першому випадку, протестанти, які не визнають таїнства миропомазання, проходять процедуру оголошення та власне самого миропомазання. Католики мають право на миропомазання за східним обрядом тільки в тому разі, якщо над ними до того не було здійснено обряду конфірмації.

Таким чином, таїнство миропомазання, яке належить до найбільших таїнств християнської Церкви, має давню історію. З апостольських часів це таїнство виконувало важливу роль у долученні мирян до християнства. Церковні догмати трактують миропомазання як отримання новохрещеним благодатних сил шляхом долучення до дарів Святого Духа. Таїнство миропомазання є другим таїнством після хрещення, яке отримує християнин.

- 1 Таїнство Хрещення і Миропомазання [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.hram.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3457&Itemid=55.
- 2 Ази православ'я. – Тернопіль: ВАТ “ТВПК “Збруч””, 2008. – С. 32.
- 3 Костомаров Н. Князь Владимир Святой / Н. Костомаров // Тайны прошлого. – 2010. – № 20. – С. 3.
- 4 Таїнство Миропомазання [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://black-list.com.ua/tajinstva-cerkvy/tajinstvo-myropomazannya>.
- 5 Миропомазання [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoslavie.ru/put/060220140917.htm>.
- 6 Серафим Слобідський, протоієрей. Закон Божий / Серафим Слобідський. – К.: УПЦ КП, 2007. – С. 506.
- 7 Катехізіс. Артикул 2. Таїнство Миропомазання [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://catechismus.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=63&Itemid=41.

SUMMARY

Olexandr Demyanyuk

SACRAMENT OF CHRISM IN CHRISTIAN RELIGIOUS TRADITION

In the article is researched process of originate, standing and development sacrament of chrism in Christianity. The major its components and peculiarities are analyzed. Take in attention the major principles of doing sacrament of chrism with modern Christian church take in attention.

Keywords: Christianity, sacrament, chrism, Christening, Orthodox church, Catholic church.